

موج گرایش به تشیع در کشورهای عرب

روزنامه بریتانیایی "گاردین" در گزارشی، موج گرایش مردم سنی مذهب کشورهای عربی، از جمله مصر، و نگرانی رژیم های این کشورها را مورد توجه قرار داده است...

روزنامه بریتانیایی "گاردین" در گزارشی، موج گرایش مردم سنی مذهب کشورهای عربی، از جمله مصر، و نگرانی رژیم های این کشورها را مورد توجه قرار داده است.

شش مسلمان شیعه در اردن پشت میز محاکمه قرار گرفته اند. آنان به "ترویج ایدئولوژی تشیع و برانگیختن فرقه گرایی مذهبی" متهم شده اند. مورد حقوقی آنها، که در اردن سابقه نداشته است، در پشت درهای بسته یک دادگاه نظامی مطرح شده و هم چنان ادامه دارد.

اکثریت جمعیت اردن سنی مذهب اند اما قانونی در آن کشور وجود ندارد که شیعیان را از اجرای فرایض و مراسم عبادی شان منع کند. در قانون اساسی اردن بسیار روشن تصریح شده است که "از لحاظ نژاد، زبان یا مذهب" هیچ تبعیضی در بین مردم کشور جایز نیست.

هیچ اشاره ای که آیا متهمان مزبور به غیر از فعالیت های تبلیغی اندک و در مقیاس محدود از قبیل برگزاری جلسات سخنرانی، صدور کارت عضویت و تشکیل صندوق های صدقات و قرض الحسنه و گرد آوری پول، کارهای دیگری نیز انجام داده اند یا نه. اما تشکیل پرونده برای آنان و محاکمه کردن آن ها بازتاب هراس روزافزون رژیم های سنی مذهب خاورمیانه از تشیع است. ژوئن گذشته در مصر، حسن شحاته، روحانی شیعه، براساس گزارش ها، همراه با دهها تن از پیروانش بازداشت شد و گفته شد که 13 نفر نیز به اتهام ترویج مذهب تشیع زندانی شده اند.

قرن هاست که یک جامه کوچک شیعه مذهب در مصر سکونت دارد، هر چند در حال حاضر تعداد آنان کمتر از یک درصد کل جمعیت مصر است. وجود گروه شیعه در مصر به رسمیت شناخته نشده است و در اعلامیه ی "ابتکار مصر در راه رعایت حقوق فردی" به دوره هایی از ایجاد مزاحمت برای افراد شیعه مذهب از طریق بازداشت، بازجویی و شکنجه آنان از سال 1988 میلادی به بعد، همراه با سند و مدرک اشاره گردیده است.

رژیم های عرب سنی مذهب، که بیشتر شان برای اثبات ادعاهای خود به مشروعیت به الزامات مذهبی متوسل می شوند، طی چند سال اخیر به شکل روزافزونی دچار ترس و وحشت شده اند. این حالت عمدتاً پیامد جنگ امریکا در عراق بوده است که مسلمانان شیعه را در بغداد به قدرت رساند، مسلمانانی که اکنون در جوار دولت شیعه تهران به حکومت خود ادامه می دهند.

گاه نیز گفتارها، گزارش ها و مطالب هراس آوری در رسانه های کشورهای عربی مشاهده می شود که لحن آن ها به لحن مقالات مندرج در روزنامه های مغرب زمین، که در آنها ادعا می شود که مسلمانان در حال تسخیر اورپا هستند، شباهت بسیار دارد. یکی از مجلات مصر در باره "بروز این خطر واقعی که تشیع در مصر و سایر کشورهای اهل سنت ممکن است به مذهب رسمی آن کشورها مبدل شود،" هشدار داد.

مسلمانان شیعه در کشورهای سنی مذهب، کم و بیش افراد ستون پنجم تلقی می شوند که وابستگی های ملی آنان چندان مشخص نیست. بازداشت شحاته ظاهراً پیامد دوبار سفری است که وی به ایران کرده است؛ هرچند بازداشت وی با دستگیر شدن گروهی که گفته می شد یک باند جاسوسی حزب الله بوده اند، هم زمان بود.

تشیع اسلامی که تعداد پیروان آن در سراسر جهان از 15 درصد کل تعداد مسلمانان دنیا تجاوز نمی کند، واقعا عدهای از سنی مذهب را به پشت کردن به سنت و گرویدن به تشیع برانگیخته است. یک شیعه اهل عربستان دیروز به من گفت که شخصا پنج شش اردنی را می شناسد که به تشیع گرویده اند. با این حال به صورتی گسترده تر، رویدادهای اخیر کنجکاو سنی ها را در مورد تشیع برانگیخته و در برخی موارد سنی مذهب را به ستایش از تشیع واداشته است.

موضع گیری سازش ناپذیر ایران در قبال برنامه هسته ای اش با عملکرد غیر کار آمد رژیم های عرب اهل تسنن مقایسه شده و این مقایسه به سود ایران تمام شده است. عرض اندام حزب الله در مقابل اسرائیل در جنگ سال 2006 میلادی در لبنان نیز به همین ترتیب مورد قدردانی قرار گرفته است.

اما این قضیه از محدوده امور سیاسی فراتر می رود، به طوری که در مقاله ی هفته نامه "الاهرام"، ماجرا بدین گونه تشریح شده است: "از نظر نبیل عبدالفتاح که ویراستار بخش گزارش سالانه" درباره "وضعیت مذهب در مصر" در "مرکز مطالعات سیاسی و راهبردی الاهرام" است، فقه تشیع، پویا، انعطاف پذیر و مصلحت جوینده است و همین ویژگی ها ست که آن را در چشمان بسیاری از سنی هایی که به سبب فقدان تحول و دگرگونی در دیانت خود دچار سرخوردگی شده اند، جذاب جلوه

می دهد.

عبدالفتاح می گوید: سال هاست که سنی ها خود را از اجتهاد اندیشه مستقل دور نگاه داشته و به در پیش گرفتن یک رویکرد سرسختانه، که بیشتر با الگوی وهابیت عربستان سعودی انطباق دارد، گرایش نشان داده اند. عبدالفتاح در تشریح این وضعیت می گوید که چنین گرایشی نزد سنی ها به جدایی زندگی روزمره آنان از مراسم گوناگون مذهبی منجر شده و سنی ها را به گرویدن به تشیع سوق داده است.

یکی از عوامل دیگر، جدا شدن تدریجی معنویت از زندگی اهل تسنن است، به طوری که هیچ گونه مراسمی که با مراسم ذکر مصیبت برای حضرت عیسی (ع) در میان مسیحیان قابل قیاس باشد، دیده شده است. در تضاد با خلوص گرای سنی ها، به ویژه وهابی ها، بسیاری از مراسم عبادی در بین پیروان تشیع به مراسم رایج بین پیروان مذهب کاتولیک در اسپانیا یا ایتالیا شباهت بسیار دارند.

عامل دیگری که وجود آن البته به اندازه عوامل پیش گفته بدیهی نیست، این واقعیت است که میلیون ها مصری از دهه 1970 میلادی به بعد در کشورهای خلیج فارس مشغول به کار شده اند و همین امر باعث شده است که مردم مصر بیش از پیش در کوران مکاتب مختلف فکری قرار گیرند.

حلقه های زنجیری که تشیع اسلامی را به ایران و تلویحا رژیم حاکم بر ایران مرتبط می سازد، همانند حلقه های زنجیری است که یهودیت را به اسرائیل پیوند می دهد، همان گونه که در بحث ها و جدل هایی که پیرامون یهودستیزی جریان دارند، مرز میان سیاست و تعصب به آسانی مخدوش و محو می گردد.

با این حال، بدون در نظر گرفتن این که دولت ایران چه می کند و چه رفتاری دارد، مسلمانان شیعه در کشورهای سنی مذهب از هر لحاظ محق هستند که فرایض دینی و مراسم عبادی خود را به اجرا درآورند و ، اگر هم تمایلی داشتند، بکوشند که دیگران را نیز به گرویدن به مذهب خود تشویق کنند.

این روند مایه نگرانی رژیم های سنی است ؛ اما در عین حال آن عده از عناصر وهابی - سلفی را که ایدئولوژی آنان اغلب اوقات به شیوه ای بلامنازع به درون گفتمان عمومی راه یافته است، دلواپس می سازد.

قرار گرفتن مسلمانان عرب در معرض تفسیرهای دیگری از دین شان، چشمان آنان را به روی افکار و اندیشه های نوین و امکانات تازه ای خواهد گشود. این روال ، در درازمدت، نه زیان بار، بلکه سودمند خواهد بود.